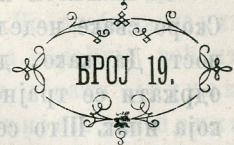

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

НАШЕ ПОЗОРИШТЕ.

Под тим насловом донео је загребачки „Обзор“ чланак, кога ми ево овде доносимо, да види и наш свет како је и браћи Хрватима позориште то исто што и зеница у оку и како и они гаје и негују то љубимче своје. Чланак тај казује ово: „Драматична је књижевност и уметност најкаснији и најплеменитији душевни цвет, који је поникао из генија оних народа, који раде и стварају. Куд и камо пре су се ориле песме, у којима су опеване згоде и незгоде јуначкога народа, у којима се огледала радост и туга срца што осећа — драматична вила још се не беше родила!

Сретни су они народи, који су се слободно и без запрека могли успети од степена до степена до оне сјајне тачке, на којој дозревају највиши плодови духа. Од коликога ли утицаја беше на њих народно позориште! Како ли их је оно узносило и оплемењавало! Не беше то место за забаву, да убијеш досадне вечерње сахате, или да се за коју пару сит насмејеш, него права школа за морал и за углађеност. Сретни су они народи, којима се родио Софокле, Шекспир, Шилер, и који се њиховим плодовима наслађиваху и наслађују.

Хрватском народу не беше суђена та сретна звезда! Ко познаје нашу трагичну повесницу, ко зна жалосне згоде, које су као поамна холуја бесниле над нашом домовином за векове и векове — тај се не ће чудити, да је сав душевни живот у мало не уништен. Тешко се подносило; али крепост и жилавост јуначкога народа поднесе и та искушења. Након дуга сна почињу се старе вериге кршити, а народ млађахним полетом почиње нову радњу, сретнију будућност. Поможи Боже новом радном животу!

Срроман беше почетак нашем народном позоришту. Без потпоре, једва једвице и трпљено,

започе оно своју радњу; али језгра беше здрава, воља озбиљна, настојање ревно, и тако мало по мало нестаде кобних запрека. Хрватско позориште, које су душмани и завидљивци наши до сада гледали тек неким сажаљењем, почињу сада завидљивим оком мотрити развитак и напредак његов. Љубављу и ревношћу дошли смо до тога, да се у многоне можемо мерити и са страним позориштима. Па и најмање нам је до успеха досадашега, али се једно не да тајити, да смо након борбе и напора ударили ваљан темељ и засадили језгру за савршеније и боље. Хрватски ће народ миловати и неговати то своје мезимче!

Погледајте друге земље! Дарежљивошћу и негом богатих мецената и владара, који љубе уметност, установила су се врсна позоришта! Они су сматрали за славу и част називати се потпомагачима књижевности и уметности. Можемо ли се ми том срећом понети? Где су ти владари, које би за нашу уметност глава заболела? Где су ти меценати, који би бар један малени део свога богатства жртвовали племенитој уметности драматичној? О хрватском се народу вели, да је сиромаш, али тим већим поносом може погледати на своје позориште, које је само својим трудом, својим делом и својим рођеним знојем установио и одржао.

Посао није још довршен, још ваља тежити за вишим и за ваљанијим; али ми ћемо истрајати у том настојању, ми смо дело створили, одржали, увећали, подigli, ми ћемо га подићи и до славе и до части!

Али за ту цел ваља да раде сложено и управа и критика, и уметници и песници, ваља да прионе цео народ свим одушевљењем. Таком слоном постидићемо на скоро своје противнике и завидљивце!

Са шаљивом игром можемо бити задовољни. Скоро сваке недеље пружа нам се по која новост. Да како, да све те новости немају наде одржати се трајно на репертоару; али по где-која ипак. Што се тиче домаћег репертоара, у томе се не ћемо моћи тако брзо надгнати са страним позориштима, ако погледамо на почетке, у којима се наша драматична књижевност налази. С друге стране био би обзиром на све веће захтеве опћинства прилично јалов труд повлачити старе изворне комаде на позориште; јер се тешко дају упоредити са туђим плодовима. Ако Бог да биће и у томе за коју годину много боље. Млади таленти, одгојени на темељу туђе углађености, створиће јамачно за наше позориште ваљан репертоар од шаљивих игара. За сад бисмо препоручили управи, да се нешто више обазире на књижевности словенске, које су нас у том погледу претекле и које имају у изобиљу ове врсте дела много ваљанијих, него што нам их пружа тежачко перо скрибово, сардубљево и димасово. Њихове мисли нама су много ближе и схватљивије него ли плодови искварене парижке музе.

Али драма! То је ахилева пета нашега по-

зоришта, коју треба радикално излечити. И ако је дух данашњег времена сух и го, и ако је свет усљед политичних неповољних одношаја уморан и зловољан, те радо веселом лакрдијом на час заборави неугодности живота: то ипак народно позориште у свом развоју не сме заустити оне уметности, која баш у озбиљним временима настоји да узвиси озбиљност. Не треба нам тек доказивати, како непрестана шала и потезање шаљивих игара квари и свет, а и младе таленте. Једно вече у недељи захтевамо за озбиљну драму, — то је сигурно веома умерен захтев.

Ми бисмо морали очајавати о нашој озбиљности, када не бисмо могли наш свет, који је пре толиком трезношћу причао уз озбиљан рад, ни за једно вече за драму задобити. Ми ћемо се у осталом задовољити са драматичним представама и у средњу руку, само ако управа покаже, да у избору страних производа има добар избор, а да домаће плодове ако и слабије свестрано уважава. На супрот пак сматрамо си за дужност шаљиве игре претресати са свом строгошћу и необзирношћу. Ту треба да буде изврстан и избор и извађање!

ШТА ЗНАЧИ ТО У ДРАМСКОМ ПРИКАЗИВАЊУ ИГРАТИ НА ЕФЕКАТ? СМЕ ЛИ СЕ ПРИКАЗИВАЧ ТОГА ДРЖАТИ?

Често чујемо где се многи туже, да глумац игра на ефекат, али се врло ретко узима у обзир, да се промотри, шта се под тим управо разумева, и шта управо значи то играти на ефекат. Ко игра на ефекат, томе је цел и намера његове уметности публично одобравање и пљескање. Али тиме је баш над њим пресуда и изречена. Ко на ефекат игра, томе није ствар само, т. ј. приказивање карактера, цел и намера, већ само спољашњи успех у игри. Са уметничког гледишта то се не може никако одобрити. Ко игра на ефекат, тај изјављује ћутећи, да је гласно одобравање последица његовог приказивања и да му је то у уметности једина и највиша мета његова. Али у ствари самој треба да је уметнику цел и намера само унутарња истина, све остало треба да је ништаво и потчињено. Ко на ефекат игра, признаје дакле, да га не руководи само уну-

тарња истина. Играти на ефекат значи дакле тежити за пљескањем и одобравањем, али које може лако и да изостане, ако се то сматра као главна мета у игри. Са свим је природно, да сваки онај, који игра на ефекат, да ће за тим тежити да изнесе и обележи у својој улози главне моменте, који ће му бити награђени публичним одобравањем. Али ту је опасност да остало у улози не пренебрегне и да не пусти да пропадне са свим, што се не да изнети и обележити у пуном ефекту. Ко дакле на ефекат игра, томе није цел да карактер у потпуној целини изнесе, онакав какав је, већ само сјајније појединости што већма да обележи и намети. Он хоће само важније тачке да покаже, а не унутрашњу органичну целину, за чим би управо требао да тежи. Ко на ефекат игра, мора се дакле на сваки начин у своје приказивању ограничити на главне

характерне моменте да их потпуно обележи; али мора за то на сваки начин све остало, што је мање вредно, али ипак нужно за развијање характера, пренебрегнути. Ко на ефекат игра увек се мора запитати: шта ће у том приказивању характера најбоље деловати? На која места у характеру морам највећу снагу положити? Код приказивача, који игра на ефекат, зависи игра од нечега чега у улози нема; њему је апсолутно гледиште у приказивању спољашњи успех и допадљивост. Али прави уметник у истини треба за тим да тежи, да

характер у потпуном његовом значају схвати и да га пред нас изнесе. Не треба дакле у характеру поједине моменте да обрађује, већ шта више треба своју пажњу да обрати једнако на све чињенице у развијању и приказивању характера. Ко на ефекат игра, који не тежи за унутарњом истином, тај ће за љубав публичног одобравања и пљескања многе моменте у приказивању да жртвује немилице истицањем само појединих важнијих момената.

(Свршиће се.)

Д Ж С Т Ш Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Париски кочијаш) приказиван је на нашој позорници у суботу 3. фебруара. Редовни посматрачи лелујања наше народне глумачке вештине могли су с неким стрепњом изгледати на овај приказ; јер од како је Ружића и Ружићке нестало из новосадске дружине, ово је прва појава тога комада на нашој глумионици, у коме смо се већ толико навикли на оне две старије снаге, да смо се чисто побојали, е ће се остали приказивачки организам без та два крила сурвати прлој земљи. Радо признајемо, да нам је та зебња прошла готово на празно. Заменици негдањи носилаца облика кочијаша и његове Мадлене нису нам, до душе, могли избрисати из памети Ружића и Ружићку — што је на послетку са свим природно и при једнаким снагама, јер ове смо видели већ увећбане у тим улогама, а садањим приказивачима је ово већином првина — ал' су од своје стране све учинили да се то збуде. Кочијаша нам је приказивао београдски гост Пелеш. Његово угодно лице и крени му глас поред добре, макар још не са свим развијене школе, олакшали су му тешки задатак. Њему ће бити у толико лакше усавршити се у таким приказима, што треба само да се умери у жестини. Кад учини то, онда не ће више доћи у опасност, да му се јецање очешава о смејање; а биће му лакше пазити и на тачно ниансовање. — Маринковићки нисмо ништа желели, до јачега гласа, јер само би тако могла надвикати папала, који као да се утркивао са глумцима, и збиља му је једаред и пошло за руком забунити их. — Л. Хаџићева није морала бити у самом комаду онако гоњена, па да побуди живу симпатију и допадање у публици. — Остали приказивачи су стари. Суботић нас је и до сад задовољавао у овој улози; а овај пут рекли бисмо, да је покказао још и лепога напретка у покретима. — а.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

* (Приповетке Владана Ђорђевића.) Књижарница браће Јовановића у Панчеву почела је издавати скупљене приповетке Вл. Ђорђевића. Од те збирке већ је готова све-

ска I. У њој су ове приповетке: Пушчана зрна. Златан бич. Побратими. Хлеб и со. Невера. Роса. Две жеље. Вулкана. — Цена је овој свесци од 12 табака само 50 новчића.

У свесци II. и III. које ће скорим изаћи, биће роман „Кочина крајина“, прегледан и поправљен од самога писца.

У осталим свескама биће: различни романи и новеле из српске прошлости; слике из данашњег живота, и то: са села, из варошког живота и путничке новеле; и нај-последне слике из туђинске прошлости и садашњости (преводи новела, романа и драма.)

Иста је књижарница намерна редовно и што чешће у години издавати свеске белетристичких дела у опште, и то: о нашим данашњим односима, о прошлом и садашњем животу српскога народа, о свему што се нас тиче, у забавним сликама, која ће учити свога читаоца ономе, што му треба, а да, забављајући се, не осети да се учи.

Разуме се, да све то може бити само тако, ако се публика живо одзове томе похвалном предузетку; иначе ће и овај рад остати само „прост покушај.“

У интересу развитка наше лепе књижевности желимо овом предузетку добру срећу!

П Р О С В Е Т А.

(Др. Кшешћан Бохувер Пфул.) Све до сада беху богословци из српске Лужице на свеучилишту у Липисци, што се науке о словенским језицима тиче, сами себи остављени, по што, на жалост своју, нису имали на свеучилишту ни кога, који би потпуно био вешт лужичком српском језику, и с којим би се могли српски разговарати, да се за свој богословски задатак на српском језику изуче и усаврше. Не давно је и тој незгоди доскочено. Саско министарство за просвету и црквене послове наредило је, да се лужичким српским богословцима од сада у Липисци да прилика да практично изуче свој матерњи језик. Овај задатак поверен је славном лужичком Србину дру Пфулу у Др. жђанима који ће се тога ради на скоро преселити у Липиску.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

28. ПРЕДСТАВА

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 11. ФЕБРУАРА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ВАМПИРИ ЧИЗМАР.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ПО Ј. СИГЕТИЈУ ПРЕРАДИО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

О С О Б Е :

Спахија	Зорић.
Доктор	Марковић.
Мајстор Ћира, чизмар	Пелеш.
Перса, његова жена	Ј. Поповићева.
Анка, њихова кћи	М. Недељковићка.
Миша, чизмарски шегрт	Петровић.
Ставра, трговац	Рашић.
Влајко, тuteur мишин	Лукић.
Биров	Соколовић.
Први, сељак	Пешић.
Други, сељак	Божовић.
Трећи, сељак	Станчић.
Прва, жена	Л. Маринковићева.
Друга, жена	Л. Хаџићева.
Шпицер	Бунић.
Нандур	Степић
Ставрин калфа	Пешић.

Гости, сељаци.

Прва и друга радња збива се у кући мајстор-ћириниој; трећа радња у спахинском двору, почетак у чељадској, а свршетак у спахинској соби. — Збива се у једном српском селу близу Новог Сада.

Г. Ђ. ПЕЛЕШ, члан народног позоришта у Београду као гост претпоследњи пут.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

У уторак 13. фебруара први пут: „СЕОСКА ПРОСТОТА“. Шаљива игра у 4 чина, од К. Тепфера, превео С. Д. К.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.